

Тасдиқ менамоям

Ректори Донишгоҳи давлатии
Данғара, доктори илмҳои иқтисодӣ

ХАЙРЗОДА Ш.Қ.

«27» марти соли 2024

ТАҚРИЗИ

муассисаи пешбар ба таҳқиқоти диссертатсионии **Ализода Аҳмадҷон Абдуқодир** дар мавзӯи «Хусусиятҳои гидрологии истифодаи дарёҳои хурд дар рушди гидроэнергетика (дар мисоли вилояти Хатлони Тоҷикистон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техникӣ, аз рӯи ихтисоси 25.00.27-Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия

Диссертатсия ва автореферати Ализода А.А. ба Донишгоҳи давлатии Данғара аз Шурои диссертатсионии 6D.KOA-059 оид ба ҳимояи диссертатсияҳо барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисос, номзади илм дар назди Институти масъалаҳои об, гидроэнергетика ва экологияи АМИТ ворид шудаанд.

Тибқи қарори Шурои диссертатсионии мазкур Донишгоҳи давлатии Данғара ба сифати муассисаи пешбар оид ба ҳимояи диссертатсияи номзадии унвонҷӯ Ализода А.А., дар мавзӯи «Хусусиятҳои гидрологии истифодаи дарёҳои хурд дар рушди гидроэнергетика (дар мисоли вилояти Хатлони Тоҷикистон)» таъин гардидааст.

Ахбороти асосӣ бо экспертизаи маводҳои таҳқиқот аз ҷониби номзади илмҳои техникӣ Бобохонов Фирдавс Шамсиддинович пешниҳод карда шуд.

Мубрамиати мавзӯи таҳқиқот. Таҳқиқоти мазкур ба масъалаҳои зарурият ва муҳимияти интихоб ва истифодабарии усулҳои муосири таҳлили хусусиятҳои гидрологии обравҳо, аз ҷумла дарёҳои хурду каналҳои ирригатсионии Тоҷикистон ва бо инобати қонуниятҳои ташаккули обӣ, ҳаракат ва трансформатсияи элементҳои энергетикӣ ва ҳисобу муайянкунии иқтидори энергетикӣ онҳо, дараҷаи самаранокии истифодаи ин иқтидор тавассути сохтмони нерӯгоҳҳои барқии обии хурд (НБОХ), миниНБО ва микроНБО ва саҳми онҳо дар рушди гидроэнергетикаи мамлакат бахшида шуда, оид ба муайян намудани дараҷаи вобастагии гидроэнергетикаи Тоҷикистон аз хусусиятҳои гидрологии дарёҳои хурд ва каналҳои ирригатсионӣ, тавсияҳо пешниҳод гардидаанд.

Мақсади таҳқиқот нишон додани хусусиятҳои асосии ташаккулёбӣ, ҳаракат ва трансформатсияи элементҳои энергетикӣи обравҳо, аз ҷумла дарёҳои хурд ва каналҳои ирригатсионӣ ва таъсири мусоидати онҳо ба рушди гидроэнергетика, аз ҷумла гидроэнергетикаи хурди Ҷумҳурии Тоҷикистон маҳсуб меёбад

Саҳми шахсии муаллиф дар масъалагузорӣ, таҳияи усулҳои ҳалли онҳо, аз ҷумла бо истифодаи амсилаҳои математикӣ, асосноккунӣ ва шарҳу тафсири натиҷаҳо ва ба даст овардани муқаррароти дар диссертатсия нишон додашуда, инчунин натиҷаҳои, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд, зоҳир гаштааст.

Ҳаҷм ва сохтори диссертатсия. Кори диссертатсионӣ аз мундариҷа, чор боб, хулосаҳо, рӯйхати адабиёт ва манбаҳои истифодашуда (162 номгӯй) иборат мебошад. Матни умумии диссертатсия 163 саҳифа, матни асосӣ аз 136 саҳифаи матни ҳуруфчинии компютери, ки 50 расм, 32 ҷадвал ва 5 замиро дар бар мегирад, иборат мебошад. Автореферати омодашуда дуруст ва дар ҳаҷми пурра мухтавои диссертатсияро инъикос менамояд.

Мувофиқати рисолаи илмӣ бо шиносномаи ихтисос. Кори диссертатсионӣ ба бандҳои Б.1., Б.2., Б.4. ва Б.12-и шиносномаи ихтисоси 25.00.27- Гидрологияи ҳушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия мувофиқат менамояд.

Шарҳи мухтасари кори диссертатсионӣ:

Дар муқаддима мубрамияти мавзӯи таҳқиқот асоснок, ҳадаф ва вазифаҳои муайян карда шуда, наwgониҳои илмӣ, муқаррароти асосие, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд ва аҳамияти таҷрибавии натиҷаҳои ба дастамада инъикос гардидаанд, инчунин маълумот дар бораи татбиқсозии натиҷаҳои таҳқиқот ва интишороти он оварда шудаанд.

Дар боби якум вобастагии рушди гидроэнергетикаи Тоҷикистон аз хусусиятҳои гидрологии обравҳо, аз ҷумла дарёҳои хурд ва каналҳои ирригатсионӣ ва ҳолати захираҳои гидроэнергетикӣи онҳо таҳқиқ гардида, зарурати истифодаи самаранокии ин иқтидорҳои гидроэнергетикӣ тавассути сохтмони нерӯгоҳҳои барқӣ обии хурд (НБОХ), миниНБО ва микроНБО, бо далелҳои пешниҳод шудааст.

Дар боби дуюм масъалаи зарурати бо истифода аз усулҳои замонавии таҳлилу амсиласозӣ ва дар асоси ҳисобкунӣи нишондиҳандаҳои асосии гидрологии дарёҳои хурд ва каналҳои ирригатсионӣ Тоҷикистон, муайян намудани иқтидори энергетикӣи онҳо, сатҳи самаранокии истифодабарии ин иқтидорҳо тавассути сохтмони

НБОХ ва саҳми онҳо дар рушди гидроэнергетикаи мамлакат, баррасӣ гардида, усули нави таҳқиқоти ин мавзӯ пешниҳод шудааст.

Дар боби сеюм афзалият ва камбудии сохтмони НБОХ дар асоси натиҷаҳои ҳисобкунии нишондодҳои гидрологии дарёҳои хурд ва каналҳо муайян ва дар доираи оптималии таъсири як НБОХ, ки 30 километрро ташкил медиҳад, усули муайян кардани тавоноии миёнаи чунин НБОХ таҳлил ва пешниҳод шудааст.

Дар боби чорум муҳимият ва мавқеи ҳалқунандаи доштани ҷанбаҳои иқтисодии дарёҳо, аз ҷумла дарёҳои хурд дар рушди энергетика, яке аз омилҳои муайянкунандаи ҷанбаҳои иқтисодии рушди энергетика ба ҳисоб рафта дуруст муқаррар ва истифода бурдани тарифҳо барои энергияи электрикӣ, мафҳуми “чандирии талабот”, самаранокии истифодаи энергияи электрикӣ ва сарфакунии он, мавриди баррасӣ ва таҳлилу пешниҳоди ҳулосаҳо қарор дода шудааст.

Навгони илмӣ таҳқиқот аз бандҳои зерин иборатанд:

1) хусусиятҳои гидрологии дарёҳои хурд ва каналҳои ирригатсионӣ, усули ҳисоб ва муайянкунии нишондиҳандаҳои асосии гидрологии онҳо таҳлил гардида, амсилаи математикии танзими ҷараёни дарёҳои хурд коркард шудааст;

2) хусусиятҳои хоси бавучудой (ташаккулёбӣ) ва мавқеи дарёҳо, аз ҷумла дарёҳои хурд, инчунин каналҳои ирригатсионии Тоҷикистон дар тағйирёбии табиат ва нақши онҳо дар рушди гидроэнергетика, аз ҷумла гидроэнергетикаи хурд таҳлил карда шуданд;

3) усули таҳқиқот, ҳисобкунӣ ва муайянкунии иқтидори энергетикӣ дарёҳои хурд, тибқи раванди ташаккулёбӣ, ҳаракат ва трансформатсияи элементҳои энергетикӣ онҳо, дараҷаи самаранокии истифодаи ин иқтидор тавассути сохтмони НБОХ ва саҳми онҳо дар рушди гидроэнергетикаи мамлакат, интиҳоб ва истифода шудааст;

4) амсилаи математикии магнити доимӣ барои оптимизатсияи машинҳои электрикии вентиلى дар НБОХ коркард шудааст;

5) параметрҳои асосии НБОХ, бо истифода аз асосҳои гидрологии муайянкунии иқтидори гидроэнергетикӣ дарёҳои хурд интиҳоб шуда, бо назардошти истифодаи амалӣ пешниҳод шудааст;

6) ҳолати истифодаи дурусти захираи тавоноӣ ва нерӯи гидроэнергетикӣ қитъаи ҳисобкунӣ дар қисмати 28,7 километрии КМВ, самаранокии зерини иқтисодӣ ва мусоидати амалии локалӣ бо назардошти беҳсозии ҳолати экологии муҳити зист илман асоснок карда шудааст.

Арзёбии мухтавои диссертатсия. Диссертатсия бо забони аниқ, возеҳ ва фаҳмои давлатӣ ва бо шумораи зиёди маводи дар шакли ҷадвалу тасвирҳое, ки натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ ва қарордодҳои техникиро ифода мекунанд, навишта шудааст.

Ҳамзамон, нисбати мухтавои диссертатсия гирифтани эродҳои зерин мумкин аст:

1) дар матни диссертатсия ва автореферат баъзе хатогиҳои техникӣ ба назар мерасанд;

2) дар боби якуми диссертатсия дар бораи истифодаи энергияи офтоб, бод, биоэнергия ва геотермалӣ дар Тоҷикистон маълумот камтар оварда шудааст;

3) дар боби дуюми кори диссертатсионӣ таъсири дарёҳои хурд ба тавозуни гармии дарёҳои калонро васеътар кушодан лозим буд;

4) дар боби сеюми диссертатсия дар раванди ҳисобкунӣ ва интиҳоби таҷҳизоти энергетикӣ НБОХ, танҳо дар бораи гидротурбина ва гидрогенератор маълумот оварда шудааст;

5) дар боби чорум талафоти миёнаи солонаи энергияи электрикӣ дар миқёси ҷумҳурӣ нишон дода шудааст, ки нишондиҳандаи тағйирёбанда аст.

Дар маҷмӯъ эродҳои дар боло овардашуда ҷиҳати тавсиявӣ дошта, ба сифати илмӣ кори диссертатсионӣ мазкур таъсир нарасонида, сатҳи мушбатӣ онро паст намекунанд.

Таҳлили кори диссертатсионӣ мазкур дар маҷмӯъ ба хулосаҳои зерин омаданро имконият медиҳад:

1) кори диссертатсионӣ Ализода А.А., дар мавзӯи “Хусусиятҳои гидрологии истифодаи дарёҳои хурд дар рушди энергетика (дар мисоли вилояти Хатлони Тоҷикистон)” ба шиносномаи ихтисоси 25.00.27 – Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия мутобиқат менамояд;

2) кори диссертатсионӣ Ализода А.А., дар мавзӯи “Хусусиятҳои гидрологии истифодаи дарёҳои хурд дар рушди энергетика (дар мисоли вилояти Хатлони Тоҷикистон)” таҳқиқоти мукаммал ва ба анҷом расидаи илмӣ дорои нишондодҳои муқаррашуда, навгонӣ, ягонагии дохилӣ ва аҳамияти илмӣ амалидошта ба ҳисоб меравад;

3) кори диссертатсионӣ Ализода А.А., дар мавзӯи “Хусусиятҳои гидрологии истифодаи дарёҳои хурд дар рушди энергетика (дар мисоли вилояти Хатлони Тоҷикистон)” ба талаботи қарорҳои диссертатсионӣ аз тарафи Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муқарраргардида, ҷавобгӯ мебошад ва муаллифи он барои сазовор шудан ба дараҷаи номзади илмҳои техникӣ, аз рӯи ихтисоси 25.00.27-Гидрологияи хушкӣ, захираҳои обӣ, гидрохимия, арзанда мебошад.

Тақриз ба диссертатсия ва автореферати муҳаққиқ Ализода А.А., дар ҷаласаи васеъи кафедраи “Муҳандисӣ ва сохтмони гидротехникӣ”-и Донишгоҳи давлатии Данғара аз 26-уми март соли 2024, протоколи №8 баррасӣ гардидааст. Дар ҷаласа иштирок доштанд 9 нафар аз ҳайати профессорӣ-омӯзгории Донишгоҳи давлатии Данғара, натиҷаҳои овоздиҳии кушод: «тарafdор» 9 нафар, «зид»- нест, «бетараф»-нест.

Раиси ҷаласа:

н.и.т. Тураев С.С.

Эксперт:

н.и.т. Бобохонов Ф.Ш.

Котиб:

Саидов А.И.

Имзои Тураев С.С., Бобохонов Ф.Ш. ва Саидов А.И.-ро тасдиқ менамоям:
сардори шуъбаи кадрҳо
ва корҳои махсуси Донишгоҳи
давлатии Данғара

Тоирзода С.Т.

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, 735320, шаҳраки Данғара, к. Марказӣ, 25.
тел: (+992)887686565

Эл.почта, dddangara_2013@gmail.ru Веб-сайт: www.dsu.tj